

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 35

Lýsingarprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 13. september 1948

Bladid verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

22 Árg.

HANDILSSKAPUR og tjóðskapur

Tá ið land er í vanda av kriggsávum, kunna menn sýna stóran tjóðskaparhuga og offurvilja. Tá ið herljóðini verða spæld, stýrismenn halda røður og lýsa frá landsins neyð, móta flokkarnir á herstaðunum og skriva seg inn í herliðið. Menn ríða á krigssvøllin, og har tola teir neyð og deyð. — Skarar ofra seg fyri fòðilandið! Ójavn kann tað vera, men í flestu londum er so.

Óðrvisi er í friðartíð. Tá er fòðilandið eg og míni. Tá hefur vinna og vinningur meiri at týða enn landið. Sami maður, sum fer av húsum frá konu og börnum at standa í hörðum stríði og kann vænta ikki at siggja tey aftur, alt ti nakað fornt, óskiljandi, magnmikið kallar hann, kann fara til blóðigan uppreistur og vera við at leiða fosturlandið í neyð og deyða — bert ti hann heldur seg gjalda ovstóran skatt, ella ti eitt stýrislag er honum ikki í lagi!

Vit kunna ikki lita upp á patriotismu í handilsskapi og vinnulivi. Um menn rópa og siga, at fòðilandið er teimum alt, so kunna vit ikki lita á, at hetta fer at roynast í dagligum verki. Tað kann væl vera, at menn halda, at so er, at tjóðskapur teirra lýsir hátt yvir alt annað, men tað er ikki so. — Í handilsskapi handlar maður har, hann vinnur mest. Um hann so fær pund ella krónur við handilin, fer at gera hitt sama.

Vit hava hoyrt nógv um tjóðskaparrørslu og fosturlandsalsk í síðstu árum. Men at menn, sum hava verið mest harðmæltir, hava mælt imóti tí, sum skal vera samfelagnum at gagni, hava vit ofta roynt og sætt. Tjóðskaparhugaðir menn hava í samrøðum havt ta áskoðan, at stendur manni gott salg í boði, so skal hann selja sitt skip ella aðra ogn, ti hann kann vinna væl við handilin. Tað batar ikki, um eitt pláss ella eitt land missir við slíkt salg: hin persónligi vinningurin gongur yvir tað tap, sum hetta vóldir bæði pláss og landi.

Soleiðis er verunleikin. Men henda verunleika, hetta, um vit kunna kalla, menniskjansliga

brek, má landsins stýri hava í huga. Stýrið landsins skal fyrst og fremst hava landsins gagn, heildargagn, sum sitt stavnhalð. Landsstýri verða ongantíð „ídeel“; men hitt ideella stýrið skuldi ikki víkt frá hesum máli. Teir, sum sita við landsins røður, hvønn flokk teir so hoyra til, hvønn lit teir so hava, eiga at lata persónlig „hensýn“ fara. Teir mugu seta reglur og skipanir, og teir mugu ansa, at tær verða hildnar. Til tjúgunda og síðst verða altíð tey óskil, sum landið kemur í, lögð á landsins stýri. Menninir, sum harðast, tá ið val stendur til, rópa at geva leyst, finnast ringast at, tá ið gerðir einstaklinganna hava fòrt landið út í óføri. Tá átala teir, at stýrið ikki hefur ansað eftir.

Tað er tað rásarúm, sum givið er einstaklinginum, hinum privata handils- og vinnulivsmanni, ið hefur flutt okkum hesar vansar á hendi. Eingin væntaði, at teir sum rópa hava um landafrælsi og Dana-bond, fóru at bera seg óðrvisi at. Tað er sjálvandi at siga, at tá ið saman um kemur, so er hann hin rætti tjóðskaparmaður, ið ofra vil sínar privatinteressur fyri landsins interessur. Og tá ið saman um kemur, so eru teir bestir tjóðskaparflokkar, ið ikki halda seg eftir einstakra manna hugsan og fremja gagn einstakra manna men alt landsins, alt fólksins gagn.

Ensku arbeidsmannafelögin hava fund

Tey sameindu ensku arbeidsmannafelögin hava havt fund. Har varð samtykt, at allar streikur, sum ikki vóru játtadar av stýrinum fyri felögin, skuldu verða lýstar ólógligar. Erkisbispurin av Canterbury hevði guds-tænastu, áðrenn fundirnir vórðu settir. Hann helt fram í røðu sinari, at arbeidsmannafelög hövdu stóra makt nú. Maktin var ofta ring at eiga, men vónandi fóru ensku arbeidsmannafelögin at skilja tær skyldur, ið fylgdu við maktini, og fóru at nýta hana væl.

Merkisverdugastu røðuna helt Stafford Cripps, figgjarráðharri Bretlands, og sum er hann av

ráðharrunum, ið mest hefur siga. Hann mælti imóti lønbakkan og helt fram, at knaplig lønbakkan fór bert at verða ein lötuvinningur. Hann kom at dyrka um útflutning landsins. Ált stóð á útflutninginum, um landið skuldi koma fyri seg aftur, tað áttu bæði arbeidarar og arbeidsgævarar at skilja. Betri var at leggja stóðið soleiðis, at arbeidarin kundi hava fram-burð av tí.

Edouard Benesh

Edouard Benesh var presidentur í Tjekkoslavakia. Hann stovnaði saman við hinum stóra og tiltikna statsmanninum Th. Mazaryk hitt tjekkiska ríkið. Bæði hesir menn vóru vinir og glóðandi frælsir menn.

Tjekkoslavakia var hersett av Hitleri, og Benesh saman við soni Thomas Mazaryk var ein oddamaður at savna tjóðina til stríð móti Hitlerveldinum. Tað eyðnaðist honum at siggja aftur eitt fritt Tjekkoslavakia. Hann var presidentur, tá ið Kommunistar við Gottvaldi á odda tóku sær ræði í landinum. Nú fyri stuttum segði hann sessin frá sær, og kom Gottwald aftur í hansara stað.

Hann var heimskendur maður og var ein av hinum stóru og gomlu demokratisku monnunum. Hann meinti, at Tjekkoslavakia mátti knýta lagnu sína aftur at sínum menska skyldmanni Sovjetsamveldinum, men hansara hugsan var, at hetta kundi verða gjørt uttan at slíta sambandið við Vestanlond, har hann hevði allar sínar andaligu traditiónir.

Skaldið

J. H. O. DJURHUUS

Janus Djurhuus tekur til í Kvæði til Appollon:

Óhugnað barst tú mær, gudur við
silvurboga Appollon,
slongdi í heim meg, har toka og regn
og Boreas valdar,
stroyddi mær íva í sál — hin virðis-
týnandi tviðrátt —

Skaldið harmast her, at honum av gudinum er givin tvin, hin virðistýnandi tviðrátt. Ivin er væl kendur táttur í sál nútíðarmannsins. Hann er hin veiki tviðrátturin, sum kann týna virði, gera mann tvisýntan áráka øllum evnum, so hann ikki við huga og sál leggur upp í nakað. Eisini aðrastaðni í skaldskapi sínum, nertur Janus Djurhuus við henda tviðrátt, hesa dualismuna í mannsins lívi. Men tó at hetta tviylendi var honum givið, so skaddi tað ongantíð hansara sangaragávur. Hann frysti seg ikki inni við ivanum. Hansara skaldasál hevði slíka vidd, at hann av fullum huga kundi fevna øll viðbráð í mannalivinum. Hann kundi taka øll ljóð á sin strong. Hann kvað tung kvæði um allar teir djúpu og forløgstungu spurningar, mannaættin hevur drigist við, og sum mest skald nú hava verið pind av. Um lívið og deydans gátu, skuldina, sum vit øll hava til felags — eingin sakleysur — øll eru partamenn í sama trotabúgv — høgdi hann síni klassisku, ógloymandi órindi:

Bað um treysti, mót og trúnað,
tá ið eg hin summarmorgum
ungur fúsar fór av borgum —

Tú ert vargurin í veum,
tú skalt dømast til at vena
eins og hesi á arena —

Sál hans skelvir í ótta og angist við Mósesi á Sinai fjalli, tá ið Jahve kemur í snarljósinum og ódnarveðrinum — eitt kvæði, ið hevur slíka veldiga megi, og sum rýstir okkum so, at vit taka ikki ov stórt til orða, tá ið vit siga, at úr sama evni verður tað ikki yvirgingið í øllum verðaldarskaldskapinum. —

Við livandi söguhugi hevði hann einar serar gávur at bora seg inn í persónar sögunnar og skapa reinan skaldskap úr sögu-myndum og söguhendinum.

Hann livir seg inn í hevndarhug Trónda og sorg og longsul